

Министерство образования Республики Беларусь

Учреждение образования
«Белорусский государственный педагогический университет
имени Максима Танка»

Исторический факультет
Институт истории Национальной академии наук Беларуси

1917 ГОД В ИСТОРИЧЕСКИХ СУДЬБАХ НАРОДОВ БЕЛАРУСИ

*Материалы Международной научно-теоретической
конференции*

г. Минск, 22 декабря 2017 г.

Минск
БГПУ
2017

УДК 94(476)
ББК 63.3(4Бел)
Т936

Печатается по решению Совета исторического факультета БГПУ

Редколлегия:

кандидат исторических наук, доцент *А. В. Касович (отв. ред.)*;
кандидат исторических наук, доцент *С. П. Шупляк*;
кандидат исторических наук, доцент *А. А. Корзюк*

Рецензенты:

доктор исторических наук, профессор *А. П. Житко*,
доктор исторических наук, профессор *А. М. Лютый*

1917 год в исторических судьбах народов Беларуси : материалы
Т936 Международной научно-теоретической конференции, г. Минск, 22 декабря
2017 г. / Белорус. гос. пед. ун-т им. М. Танка ; редкол.: А. В. Касович (отв. ред.)
[и др.] – Минск : БГПУ, 2017. – 252 с.
ISBN 978-985-541-414-9.

В сборнике представлены материалы исследований ученых Беларуси, России, Казахстана, Туркменистана, студентов, магистрантов, учащихся учреждений общего среднего образования, посвященные 100-летию Октябрьской революции.

Адресуется преподавателям, магистрантам и студентам вузов.

УДК 94(476)
ББК 63.3(4Бел)

ISBN 978-985-541-414-9

© Оформление. БГПУ, 2017

Чацвёрты перыяд (1984– пачатак 90-х гг.) – перыяд крызіснага развіцця сістэмы вышэйшай педагагічнай адукацыі. Перадумовай пераўтварэнняў у сферы вышэйшай педагагічнай адукацыі ў пачатку гэтага перыяду з’явілася школьная рэформа, якая пачалася ў адпаведнасці з пастановай ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР «Аб далейшым удасканаленні агульнай сярэдняй адукацыі моладзі і паляпшэння ўмоў работы агульнаадукацыйнай школы» і пастановай Вярхоўнага Савета СССР «Аб асноўных накірунках рэформы агульнаадукацыйнай і прафесійнай школы», прынятых 12 красавіка 1984 г. [7].

Як следства, савецкая сістэма вышэйшай педагагічнай адукацыі ўступіла ў перыяд свайго крызіснага развіцця. Гэты перыяд быў самым непрацяглым. Тым не менш, ён меў сваю спецыфіку і асаблівасці, якія негатыўна адбіліся на развіцці вышэйшай педагагічнай школы краіны.

Літаратура

1. Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка: гісторыя і сучаснасць (1922–2002 гг.) / Л. Н. Ціханаў [і інш.]. – Мінск : БДПУ, 2002. – 349 с.
2. Итоги Всероссийского совещания ректоров университетов и директоров педагогических и учительских институтов // Советская педагогика. – 1941. – № 5. – С. 47–49.
3. Медынский, Е. Н. Народное образование в СССР / Е. Н. Медынский. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1952. – 257 с.
4. Народное образование в СССР: Общеобразовательная школа: сб. док. 1917–1973 гг. – М. : Педагогика, 1974. – 560 с.
5. Народное образование в СССР / И. А. Каиров [и др.]. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1957. – 782 с.
6. Народное образование и культура в СССР: стат. сб. – М. : Финансы и статистика, 1989. – 330 с.
7. Национальный архив Республики Беларусь (НАРБ). – Ф. 42. Оп. 5. Д. 381. Л. 363.
8. О реформе общеобразовательной и профессиональной школы: сб. док. и материалов. – М. : Политиздат, 1984. – 111 с.

ГУБЕРНСКИЕ КАЗЁННЫЕ ПАЛАТЫ НА ТЭРЫТОРЫИ БЕЛАРУСИ: СТРУКТУРА, ФУНКЦИИ, КАДРЫ (1775–1914 гг.)

Гец В. І., студэнт, БДПУ

Навуковы кіраўнік – Жытко А. П., доктар гістарычных навук, прафесар

Пасля падзелаў Рэчы Паспалітай і ўключэння беларускіх зямель у склад Расійскай імперыі, на тэрыторыі краю пачалося ўвядзенне мясцовых органаў губернскага і ўезднага кіравання па расійскім узору, у тым ліку і ў сферы фінансаў і падаткаў.

У губернях асноўнай адміністрацыйна-фінансавай адзінкай з'яўляліся казённая палата, склад і кампетэнцыя якіх вызначалі «Учреждения для управления губерний Всероссийской империи от 7 октября 1775г.» [4].

Мэтай напісання дадзенага артыкула з'яўляецца выяўленне структуры, функцый і кадравага складу казённых палат у канцы XVIII – пачатку XX ст. Вывучэннем гэтай праблемы займаліся вучоныя як у дарэвалюцыйны (О. Эйхельман, І. Страхоўскі, В. Грыгор, В. Гесен), так і ў савецкі (В. Ластоўскі, В. Ігнатоўскі, Я. Пічэта) перыяды. Асаблівасцямі вывучэння гісторыкамі структуры і функцыянавання казённых палат з'яўляецца тое, што навукоўцы дарэвалюцыйнага перыяду разглядаюць зыход казённых палат з пункту гледжання іх юрыдычна-прававога статусу. Гісторыкі ж савецкага і постсавецкага часу акцэнтавалі ўвагу на ролі казённых палат у сацыяльна-эканамічным развіцці Беларусі [1, с. 98].

Па вызначэнні «Учреждения для управления губерний Всероссийской империи от 7 октября 1775г.», «казённая палата ёсць не што іншае, як злучаны дэпартамент камер і рэвізій-калегіі, якім даручаюцца ў гледзенне, домабудаўнічыя і казённая справы той губерні, як-то: ведамасці аб колькасці насельніцтва, рэвізійныя казкі, звесткі аб прыходзе і расходзе, рэвізія рахункаў, салянныя справы, вінныя водкупы і падрады, казённая ўсякія правы, казённая і публічныя будынкі і іх ўтрыманне ў той губерні...» [4]. Да 1831 г. казённая палата мелі наступную структуру. Палату ўзначальваў віцэ-губернатар, у яе склад уваходзілі дырэктар эканоміі, саветнікі, два асары і адзін губернскі скарбнік [2, с.105].

Галоўныя перамены казённая палата працягнула ў часы кіравання Мікалая І. 29 верасня 1831 г. была зацверджана Інструкцыя казённым палатам аб парадку выканання спраў. Згодна гэтай Інструкцыі казённая палата складалася з 6 аддзяленняў: 1) гаспадарчага, 2) ляснога, 3) піцейных збораў, 4) казначэйскага, 5) салянога і 6) кантрольнага. Трэба адзначыць, што саляное і лясное аддзяленні існавалі не ва ўсіх губернях. У тых мясцовасцях, дзе такіх аддзяленняў не было, справы па саляной частцы разглядаліся ў аддзяленні піцейных збораў, а па лясной – у гаспадарчым аддзяленні [5].

26 снежня 1837 г. было заснавана Міністэрства дзяржаўных маёмасцей. Гэта адбілася на кампетэнцыі казёнай палаты. З гэтага часу палата ўключала 5 аддзяленняў: 1) рэвізскае, 2) піцейных збораў, 3) казначэйскае, 4) саляных спраў і 5) кантрольнае. Гаспадарчае аддзяленне было пераўтворана ў рэвізскае, а лясное – перадавалася ў палату дзяржаўных маёмасцей [3].

У перыяд царавання Аляксандра II былі створаны асобныя акцызныя ўпраўленні і кантрольныя палаты. Гэта яшчэ больш скараціла кампетэнцыю казёнай палаты. 23 мая 1866 г. быў выдадзены закон «Аб пераўтварэнні казённых палат і змяненні штатаў». Цяпер палата складалася з двух аддзяленняў – рэвізскага і казначэйскага. У штат казёнай палаты ўваходзіў старшыня, яго чыноўнікі па асобых даручэннях, два начальнікі аддзяленняў. Уся сукупнасць спраў размяркоўвалася паміж аддзяленнямі

і агульнай прысутнасцю. Адны з гэтых спраў паступалі ў агульную прысутнасць непасрэдна (справы аб таргах на падрады і пастаўкі; знішчэнне гербавай паперы, якая выйшла з ужытку; справаздача павятовых казначэйстваў). Усе іншыя справы вырашаліся ў аддзяленнях і канцылярыі. Голас кіраўніка палаты быў вырашальным [2, с. 105].

З 1 студзеня 1874 г. былі створаны рэкруцыя па воінскай прысутнасці павіннасці і таму з казённых палат былі выключаны справы, звязаныя з правядзеннем рэкруцкіх набораў. У 1885 г. пры казённых палатах былі заснаваны губернска палатныя прысутнасці. З 1915 г. казённая палата выконвалі наступныя функцыі: кіраўніцтва асоблівым складам павятовых казначэйстваў і павятовай інспекцыі, улік падаткаў, кантроль за дзяржаўнымі выдаткамі, правядзенне аўкцыёнаў і інш.

Такім чынам, структура і функцыі палат эвалюцыяніравалі на працягу ўсяго перыяду свайго існавання ў залежнасці са зменамі ва ўсёй сістэме дзяржаўнага кіравання.

У 1918–1920-х гг. у беларускіх губернях былі ліквідаваны казённые палаты [1, с. 112].

Літаратура

1. Градовский, А. Д. Начала русского государственного права : в 3 т. – Т. 3 / А. Д. Градовский – СПб. : Типография М. Стасюлевича, 1885. – 470 с.
2. Леонтьева, Т. Е. Минская губерния: государственные, религиозные и общественные учреждения (1793–1917) / Т. Е. Леонтьева. – Минск : БелНИИДАД, 2006. – 392 с.
3. Полное собрание законов Российской империи (Далее –ПСЗРИ). – 2-е собр. – Т. 6. – № 4833.
4. ПСЗРИ. – 2-е собр. – Т. 13. – № 11533.
5. ПСЗРИ. – 2-е собр. – Т. 6. – № 2907.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОБЪЕДИНЕНИЙ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Гросс Е. П., Институт истории НАН Беларуси, г. Минск

Согласно белорусскому законодательству, общественное объединение является добровольным объединением граждан, в соответствии с законодательством объединившихся на основе общности интересов для реализации гражданских, социальных, культурных и иных прав (ст. 1 Закона «Об общественных объединениях») [6]. Законодательное определение общественного объединения (организации) также содержит Гражданский кодекс Республики Беларусь (ст. 117), согласно которому таковым является добровольное объединение граждан, в установленном законодательством порядке объединившихся на основе общности их интересов для удовлетворения духовных или иных нематериальных потребностей [2].

Исследование Гражданского кодекса, отдельных законодательных актов показало, что в рамках каждого нормативного документа, касающегося общественных организаций, имеется свой контекст употребления понятия «общественное объединение». Отмечается фактическое существование широкого и узкого понимания понятия